סערה חיובית במערכת החינוך הדתי

בסוד שיח

מאת שאול שיף

הפיזמון במזרוי זה כשבוע שעבר, ברכו כותנתם של שר החינוך התרבות, זבולון המר ומנכ"ל משרדו בן־ציון דל, להעמיד בראש החינוך הדתי את הרב מרדכי אלון שליט"א, עורר סערה חיובית וסקרנות במערכת החינוך הדתי על כל שלוחותיו. עם כל מעלתם ותרומתם הברוכה באמת של כל ראשי הגוף הדתי במשרד החינוך והתרבות, הרי ברור, כי בעצם הבאתו של הרב אלון, קיימת מגמה מצד ראשי החינוך "להקפיץ" את מערכת החינוך הדתי בכמה ביתות.

גם לשר וגם למנכ"ל המשרד ברור, כי אין מדובר במינוי פוקיזתי, שכן, הרב אלון התנהגות האישיות שהוא מביא עמו, אינן נדבקות למסגרת פוקידותית, ומדובר למעשה בקהונה, שהייתי קורא לה, משהו כמו: "מנהיגות רוחנית לחינוך הדתי", בוהריציה כזאת או אחרת. ברור לכל, כי הרב אלון לכשיכנס להתנה בראשות החינוך הדתי, יביא עמו מטה מבצעי שישתלב בתוך המערכת הקיימת, רבת ההישגים והשרשות. הרב אלון שומר על שתיקה מוחלטת והוא מסרב להתראיין לתקשורת, יהיה הפונה אשר יהיה. ובכל זאת, אוזניים תרות שמיעה, קלטו השבוע את שמותיהם של הרב אליעש וישליצקי, אבי רט ר'דודו' שמחון, ככאלה שיתבקשו ליצוק תוכן מעשי לקורי החשיבה של הרב אלון.

אין ח'ו במינויים הללו לכשיבואו, משום הטלת ספק איזושהו בעומדים היום בראש הגופי הדתי, מתי דגן, סגנו ועוזרו המסור בלב ונפש לענייני החינוך הדתי. מדובר פשוט במעין היערכות אחרת ונצעשת מדי פעם בפעם בגופים גדולים, החייבים להתחדש, כדי לא להיקלע לסטגנציה.

יש להניח, כי הרב אלון קיבל טלפונים רבים מחברים וממכרים, שתמהו על הסכמתו להיכנס לעבוד כפקיד בכיר במשרד החינוך התרבות, בעוד מדובר עמו נכבדות על כהונות רבניות ותורניות. אלא שדליפת הידיעה, מוקדם מהמתוכנן, לא מיקדה את העובדות לאשורן. כי מדובר בהיערכות אחרת, שבמיסגרתה אישיות רבנית תורנית, כיאה באמת לתינוך הדתי, שהוא גוף ענק, שבעבר העסיק רבנים ברבים מבתי הספר הדתיים כמדריכים רוחניים. אלפים רבים של תלמידים, 20 אחוז מכלל החינוך בארץ, אכן ראויים למנהיגות רוחנית בקודקוד המערכת ועל כך נתנו סגן ראש הממשלה ושר החינוך התרבות ומנכ"ל משרדו את ברכתם.

חייבת האמת להאמר, כי עדיין " למיטב הידיעה " נמשכים הלחצים הכבדים על הרב אלון, שיציג את מועמדותו לכהונת רב ראשי אשכנזי לתל־אביב יפו. מדובר בסוגיה עדינה מאד ומורכבת מאד, מאחר והמועמד הידוע, הרב יונה מצגר, רואה עצמו "בר מינאן", כמי שהשקיע את כל שנותיו בתל־אביב על מיוחדותה, וגם הוא נמנה על אנשי "הביפות הסרוגות". הרב מצגר אינו מתנוון לוותר ובידו התחייבויות תמיכה מוגיע רומינגסים בעיר תל־אביב, ואישים רבניים מוחזה לה.

מכיוון שאינני תושב תל־אביב וגם אין לי כל מחוייבות לרב מצגר, אני יכול לכתוב בלב שקט, כי האתגר החינוכי המוצע להרב אלון, עולה לאין ערוך על רבנות תל־אביב ואפשר להזכיח זאת לכל מאן דבעי.

זבולון המר ובנצי דל, שחפים בעניין זה מכל שיקול זר, יודעו ודאי על "הפיתויים" האלטרנטיביים העומדים ברקעם. כאשר הציעו לרב אלון את ההצעה הנ"ל. ובכל זאת, פנו אליו מתוך הכרה, כי הצעתם אינה פותח נכברה.

לא בכל קהילות ישנה הזדמנות להביא לשיגיונם מבנים אחרים באיזושהי מערכת ויהיה שר החינוך דת־לאומי וכן מנכ"ל משרדו, מאפשרים לבחון אופציות אחרות במסלול הליכתו של החינוך הדתי.

אין ספק, כי יעשו נסיונות לרפות את ידיו של הרב אלון, חלק מתוך כוונה כנה חלק מתוך מניעים פסולים, אלא שגם אלה, המבקשים את טובתו של הרב אלון, אינם יודעים, כי מדובר למעשה במעין פונקציה חדשה התואמת למידותיו היחודיות של הרב אלון, ואין מדובר ב"תפקיד המשך" במתכונת שהיתה עד כה.

מה סבור הרוב?

שרי המפד"ל וסיעתה בכנסת מתכוננים להצביע בכנסת נגד "הסכם חברון", או לצאת את האולם, ככל הידוע עד להיום, יום רביעי אחה"צ. יש להניח, כי ראשי המפד"ל בתוכו, בין היתר, את העמדות בקרב הציבורים תומכים בהם בבחירות לכנסת. כותב שורות אלו אינו חשוד בעמדות מדיניות מתנונות, והוא מופתע ממספרם הגדול של הצעירים דווקא, שהצביעו מפד"ל בפעם הראשונה, הסכמתם, כי יש לתמוך בהסכם לנוכח העובדה, שבנימין נתניהו נקלע למציאות כפויה, שלא יכול היה הדבה לשנותה. חברון היא עיר מעוררת אמוציות ומכאן הקושי הרב בגיבוש החלטה עניינית. מפלגה רוצנת המפד"ל, שבה מתרוצצות אלפי דעות, אינה מסוגלת לבנות "מכשיר אלקטוראלי", שיאפשר לה לדעת בזמן אמת, כיצד היה רוצה רוב הציבור שתצביע בעניין חברון. בדרך כלל אם רוב הליכוד הוא בעד, נוטה הרוב במפד"ל להצטרף לדעה זו. במקרה הנוכחי מעניין באמת לדעת מה סבור הרוב. אני מזכן להמר, כי הדעות חלוקות כמעט שווה בשווה, עם נטייה קלה בלבד לטובת שוללי הנסיגה.

גניזה על גדותיה

בכל שבוע בימי חמישי־שישי מגיעים בדואר וידנית, לבתי הכנסת בערי ישראל, גליונות פרשנות על פרשת השבוע מאין סוף מחברים, עמותות ואירגונים. החל מזה של רב הקאמפוס באוניברסיטת "בר־אילן" ובלה ב"גילינון" החתיק של צעירי חב"ד "שיחת השבוע".

מדובר בדרך כלל בחומר קל לקריאה ולעיון יבתוך זמן קצר מוערבות החוברות הללו לגניזה בבתי הכנסת. והנה מסתבר, כי כמות הגניזת היא עצומה ובבתי העלמין יכיר"ב, מצטמצמים השכחים שניתן לקבור בהם את "הגניזה" הזאת.

אשר על כן, אלה שעוסקים בגניזה, שוקלים לחייב את בתי הכנסת בתשלום עבור השירות הזה, שמתחיל להיות שירות יקר ל"חברות קדישא" ושעד כה ניתן חינם אין כסף.

בן־ציון דל מנכ"ל משרד החינוך

"ושאת זה ישתה בשמחה אמיתית"

הספרים שנכתבו על רבי ישראל אבו־חציירא זצוק"ל המכונה "הבבא־סאלי", אינם מכילים אפס קצהו מהישועות שהשפיע על המוני ישראל, שטרחו לביתו שבנתיבות ביום ראשון השבוע, ד' שבט, ביום ההילולא שלו, סיפר לי ר' ראובן משייר העומד בראש עמותת "רחשי־לב", צרור סיפורים על האדמו"ר רבי ישראל זצוק"ל, שהוא היה עד להם. והנה שניים מהם:

זוג ירושלמי היה חשוך בנים במשך כ־15 שנה. בכל פעם שהנועץ הבעל לנתיבות ביקש על פרי בטן והתשובות שקיבל לא בישרו, כי הישועה בדרך. בסוף שנת תשל"ג נכנס הבעל אל רבי ישראל והתחנן בפניו שיברך את אשתו ואותו שיזכו לראעה חיה וקיימא. "איזה שנה עומדת עכשיו להנועץ" - שאל רבי ישראל - והבעל השיב: "שנת תשל"ד". הרחר ה'בבא־סאלי' לשנייה ואמר: "אם כך הרי אי שנה שתלד". יצא הבעל מבית האדמו"ר בפנים מאירות, ואכן, בשנת תשל"ד ילדה אשתו בת וניתן לה השם מרים והאדמו"ר איפיר לה להיכנס אליו בכל עת שהנועו הוריה לנתיבות ונתן כלפיה בחיבה יתירה.

*

אברך חסידי, המתגורר באשדוד היה פוקד את בית ה'בבא סאלי' לעתים קרובות מאד, כדי להזין את עיניו במראהו של האיש הקדוש הזה. משהרונה אשתו והגיעה לחודשי הריונה האחרונים, ביקש החסיד מרבי ישראל שיברך את אשתו שתזכה ללידה קלה ושהבן ייצא לאוויר העולם בריא בגופו ובנפשו. ביקש האדמו"ר שיביאו לו בקבוק ארק, והשיטו לאברך ואמר: "את זה תשתה בשמחה האמיתית"... החסיד, הבקי בנבכי הברכות של האדמו"רים, התוויר כסיד וחבין, כי הברכה הזאת אינה מבשרת טוב לגבי הריונה הנוכחי של אשתו. הוא נמנע מלקנר את אשתו והמתין עם הסיפור עד לילדה, שהביאה לעולם עובר מת רחיל. אלא שהאברך ידע, כי בקבוק הארק לא ניתן לשוא, ואמנם כן, שנה לאחר מכן ילדה אשתו בקלות בן בריא ושלם והשמחה האמיתית שרתה בבית.

קדוש היה ובקדושה נהג עוד בילדותו ומפליאה הכוחות הפיזיים שהיו לו לצוים משבת לשבת ולטבול במי־קרח (במרקוז). את בנו רבי מאיר זצוק"ל, החל לחטיבל "במקווה", כאשר היה בן חודש ימים(!) בלבד.

*

וללא כל קשר ליום ההילולא את הסיפור דלהלן שמעתי מידידי ר' חיים יהודה רייך, "אפסנאי" של סיפורי חסידים, ששמע אותו מהאדמו"ר מקלויזנבורג־צאנז, רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם זצוק"ל. האדמו"ר עצמו שמע את הסיפור מרבי דוד "טייבלי", בעל "מנחת שלמה", שהיה נוכח בשעת מעשה.

וכך סיפר רבי דוד זצוק"ל: הייתי פעם ב"טיש" של בעל "עטרת ישועה", רבי יהושע מדזיקוב זצוק"ל בלעמברג ב"טיש" היו כ־10 אלפים (!) חסידים, שעמדו דרוכים לכל תנועה של הרבי והמתינו שיקדש על היין. בעוד הגביע כבר בידו ודומה היה, שהנה הוא פותח בקידוש, ראיתי שהוא עוצם את עיניו והוא לוחש משהו על הגביע ומעיניו זלגות דמעות. מליוון שעמדתי לידו, הצמדתי את אוזני לשמוע מה רבי שיעקלה לוחש לעת כזאת, ואז שמעתי אותו אומר: "רבונו של עולם, לפחות לפני מותי, תן לי פעם אחת לאחוז בתשובה..."

רבי יהושע מדזיקוב היה תלמיד־חכם עצום, והכם שהיה מפורסם בפקחותו והמונים נהרו לפתחו, והנה עומדים סביבו עשרת אלפים חסידים והוא רואה עצמו כאחד הרריקים ומבקש על חזרה בתשובה, לפחות לפני מותו... על כך אמר רבי "טייבלי", זהו הפירוש למה שנאמר בפרקי אבות: "ומלבשתו עגומה".

*

"המתנגדים" מבין קוראי "הצפה" שואלים אותי לא אחת "איאיפה הסיפורים על ראשי הישיבות והצדיקים ה'ליטאים'? אני מודה, טענתם טענה, אלא שכל אלה מבין חבריי, שהבטיחו לי סיפורים מקוריים על 'גדולי ה'ליטאים', לא מימשו עד כה את הבטחתם ומסיפרים אינני נוהג להתעיק, אלא אם כן תפוצתם אינה גדולה.

והנה זכיתי ומצאתני בספרו "מקבילות הלולאות", (800 עותקים בלבד) של הצדיק מרעוצות, הרב יצחק הכהן הורבר זצ"ל, סיפור על "החפץ חיים", שאין ספק באמיתותו והוא עוסק דווקא בנושא, שמתאים לאדמו"ר חסידי או למקובל מדורות קודמים.

המעשה מבוסס על דבריו של תלמיד, שלמד בישיבת חפץ־חיים בראדין, והוא אישית סיפר אותו ל'צדיק מרעגנר'.

המדובר בתקופה שבה הרב אלחנן וסרמן זצ"ל למד בישיבה.

זוג הורים הביא את בתם הצעירה בפני מרן בעל "החפץ חיים" ובפיהם בקשה־תחינה, שיוציא ממנה את ה'דיבוק' שכנס בה. תחילה לא רצה כלל לעסוק בכך וחיפנה את הוריים לצדיקים, המורגלים בעניינים שכאלה. אלא שגודלי תלמידיו הפצירו בו, שלא ידחה את הוריים, כדי שלא יתגרש כאילו ראשי ישיבות גדולי־תורה אינם מסוגלים לפתור בעייה כזאת. נעתר "החפץ חיים" לתלמידיו ושלח את הנשוי הרב אלחנן וסרמן ועוד שניים מתלמידיו החשובים, הנגדולים בתורה ויראת־שמים, להתרות בדיבוק שייצא מגוף הנערה. "החפץ חיים" הנחה אותם איזה מזמורי תהלים לומר וכוונות שיכוונו באמירתם, אם הדיבוק יסרב לצאת. ועוד אמר להם שיורו לדיבוק בשמו שיצא מגוף הנערה דרך האצבע הקטנה שברגלה השמאלית ושלא יגרום שום נזק ביציאתו.

והדיבוק היה בעל כוחות פלאיים וכל מי שנכנס לבית שבו שהה, תיכף ומיד התחיל לפרט את כל העבירות שעבר אותו אדם מיום היוולדו וגילה, כי הוא קורא אותן ממצחו של האדם. כשנכנסו הרב אלחנן וסרמן זצ"ל וחבריו, היפנתה הנערה את פניה לצד אחר והתחילה לרעוד בכל גופה ואילו הדיבוק שלא כמנהגו שתק. שאלו הרב וסרמן: מה מעמדו של מרן "החפץ חיים" בשמים. השיב הדיבוק: כמו תנא בשעתו, ועל ר' אלחנן וסרמן אמר שהוא חשוב בשמים כצדיק תמים. ואז פנה אליו ר' אלחנן וסרמן: דע לך שאני שליחו של מרן "החפץ חיים" ועל־ידו נצטוויתי להורות לך שתצא מגוף הנערה. התחיל הדיבוק לבכות שיירחמו עליו, שכן, כל זמן שהוא בגוף יש לו מנוחה מן הדינים הקשים והמרים שנידון בהם, ותיכף לכשייצא מגוף הנערה יחזרו לענותו. הבטיח לו ר' אלחנן וסרמן שיאמר קדיש לעילוי נשמתו במשך שנה תמימה, מידי יום ביומו וכל תלמידי ישיבת "חפץ חיים" למדו בכל יום תני שעה משניות לזכות נשמתו. השלושה, שלוחי "החפץ חיים" האזירוהו, שאם לא יציית לחם, יכרתו לומר את סדר פרקי התהלים וכוונותיהם שהנחה אותם מרן "החפץ חיים" ולא יעשו אז דבר לטובת נשמתו.

תיכף התחיל הדיבוק לצעוק שהוא יצייית לפקודת "החפץ חיים" ברצון וביקש שיפתחו את חלון החדר וכי ישמרו שלא יעמוד איש בתוך בסמוך לחלון ולבית. זאת מאחר ו"הממונים" עומדים שם ומחכים ליציאתו, כדי לדון אותו כבראשונה ואז יוכל חיו לחזיק את אלה שיעמדו בסמוך. ונשפתחו את החלון ראו שתנפחה רגל הנערה כחבית ובאצבע הקטנה שלה ניתן היה להבחין במעין חור. תיכף ומיד נראה דרך החלון כאילו הבריח הברח הנעירה ונתרפאה לגמרי. זיעיא.

למיטב ידיעתי, סיפור זה אינו מופיע בשום ספר שכתב על מרן בעל "החפץ חיים", למרות שאין כלל ספק באמיתות כל הפרטים. הוא וחבורתו הקדושה היו ביקאים בתורת הנסתר אך הסתירו אף ממקורביהם את היקף "ידיעותיהם ברזי התורה מרוב עניותנותם.